

ser runt staden för att ta bort en del trafik från centrum. Dess-

passagerare i kollektivtraiken larna kommer att fortsätta öka i nere i en svacka, men i och med några år till.

kommer alla de som pendlar in till staden.

SIDAN 5

års tid, men de senaste par åren har försäljningssiffrorna stigit

efter är de stängda åtminstone fram till annandag jul.

Tre överraskade tjejer

▼ Marie Backman ska hämta ett paket på busstation. Samma sak gäller Jenna Ahlmark. Men några paket hittar de inte. Däremot stöter de på kompisen Madeleine Nyberg, som kommer med bussen från Åbo. – Åh, det här måste vara en uppgörelse, säger Ahlmark. Och det är precis vad det är.

SIDAN 14

Christoffer och Jonathan Fagerström har handlat klart.

Foto: Mikael Herrgård

Julkappat och klart för helgen

Kati Enkvist

VASA. Årets julhandel är ännu inte över. Trots att julafton står för dörren verkar ingen ta någon onödig stress.

I går inhandlades de sista julkapparna medan julmusiken strömmade ur högtalarna runt om i centrum.

Hälsningarna "God Jul" och "hyvää joulua" klingar i luften och landar på den bara marken.

SIDAN 6

Makarna Sanna och Niklas Martois gillar tanken med att utlysa julfred. Foto: Mikael Herrgård

Sundom inledde ny tradition

Kati Enkvist

VASA. Sundomborna skrev ett litet stycke historia i går kväll. För första gången utlystes julfred i byn.

– Förhoppningsvis kommer inte bara klockklängen att skingra sig över vår by, utan också över hela världen, sade pastor Gunnar Säs innan ett vackert tågtåg tog sikte på Missionskyrkan.

SIDAN 6

Joel Aho, 95 år, tillbringar dagarna i sin verkstad där han bland annat tillverkar klockor. I handen håller han ett litet fotografi av sin kära hustru Hjördis som gick bort i våras. De fick leva 70 år tillsammans. Nu ser döttrarna Ritva Luhta och Tuiri Aho till att pappa har det bra.

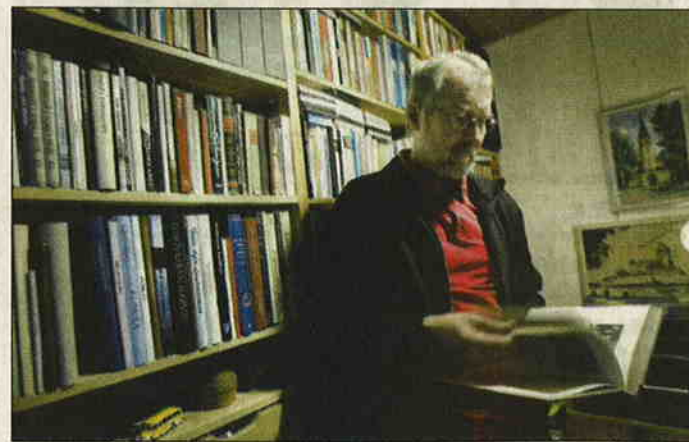
Foto: Gunnar Bäckman

Kliv in i okänd idyll

▼ Joel Aho, 95, är den äldsta invånaren på Karelskagatan i Vasa. Han bor i ett av de hus som Sverige skänkte till Finland 1940. Han är ursprungligen Laihelabo, men kom som tolvåring till Vasa där fadern startade en av stadens första bilaffärer.

Karelskagatan tillhör de mindre kända gatorna i staden. Få vet var den ligger, än mindre att det är den evakuerade befolkningen som gett gatan dess namn. Vbl knackade dörr på den idylliska gatan och träffade såväl Joel Aho som Seppo Rapo, som underhåller en webbplats om Karelen.

SIDORNA 8–9

Seppo Rapo betecknar sig som Vasabo med karelska rötter. Under många år har han byggt upp ett omfattande Karelenarkiv.

Foto: Gunnar Bäckman

▼ Finländarna helt ur form inför klassiska backveckan

SIDAN 19

▼ Hemmets elektronikprylar drar stora mängder energi

SIDAN 15

▼ Avsatta premiärministerns stödparti vann valet i Thailand

SIDAN 22

Ökat missnöje med regeringen

▼ Finländarnas missnöje med regeringen har ökat, skriver Helsingin Sanomat.

En tredjedel ger dåligt vitsord åt regeringen. I somras var motsvarande andel en femtedel, framgår det av en enkät som tidningen låtit göra. Vitsordet är sämre än vad finländarna någonsin gav åt Matti Vanhanens (c) förra regering.

Majoriteten ansåg att statsministern klarat klarat av sitt uppdrag mycket väl eller väl. En fjärdedel ansåg dock att han presterat rätt dåligt eller dåligt. Så lågt vitsord har Vanhanen aldrig tidigare fått.

FNB

Se drottning Elizabeth II:s jultal på nätet

▼ Det traditionella jultalet, som drottning Elizabeth II håller, sänds i år för första gången på en särskild kunglig kanal på YouTube.

Talet sänds klockan 17 på juldagen, men redan på i dag kan man se tidigare jultal. Adressen är youtube.com/theroyalchannel.

– Det här kommer att göra jultalet mer lättillgängligt för unga och folk i andra länder, säger en talesman.

FNB-AFP

Foto: Mikael Herrgård

Penséerna blommar i Gerby

▼ Vi fick ingen vit jul i år, men även en snöfattig december kan vara vacker. I Britt-Mari Storlunds trädgård i Gerby blommar till exempel penséerna.

VBL

Julens alla tv- och radioprogram i dagens tidning

▼ Utbudet i tv och radio under julhelgen påminner om en rejäl konfektask – det finns något för alla. I dagens Vbl ingår tablåerna för julafton, juldagen och annandagen. Det är med andra ord värt att låta tidningen ligga kvar på vardagsrumsbordet.

SIDORNA 25–27

Tidningen i dag

Just nu, vädret.....	2
Lokalt, inrikes.....	4–7
Jul i Vasa.....	8–9
Ledare.....	10
Debatt.....	11
Kultur.....	12–14
Livets gång.....	15
Julafton.....	16–18
Sport.....	19
Utrikes.....	22
Tv&radio.....	25–27
Inrikes.....	28

WEBBFRÅGAN

Brakar du tända ljus på gravarna under julhelgen? Berätta på www.vasabladet.fi

Kontakta oss

Växel ... 06-3260 211
Nyheter 3260 292
Debatt 3260 240
Kulturen ... 3260 237
Sporten 3260 253
Annonser 3260 220
Prenumeration 3260 224

E-POST

fornamn.efternamn
@vasabladet.fi

6 414880 089958

008995-07-52

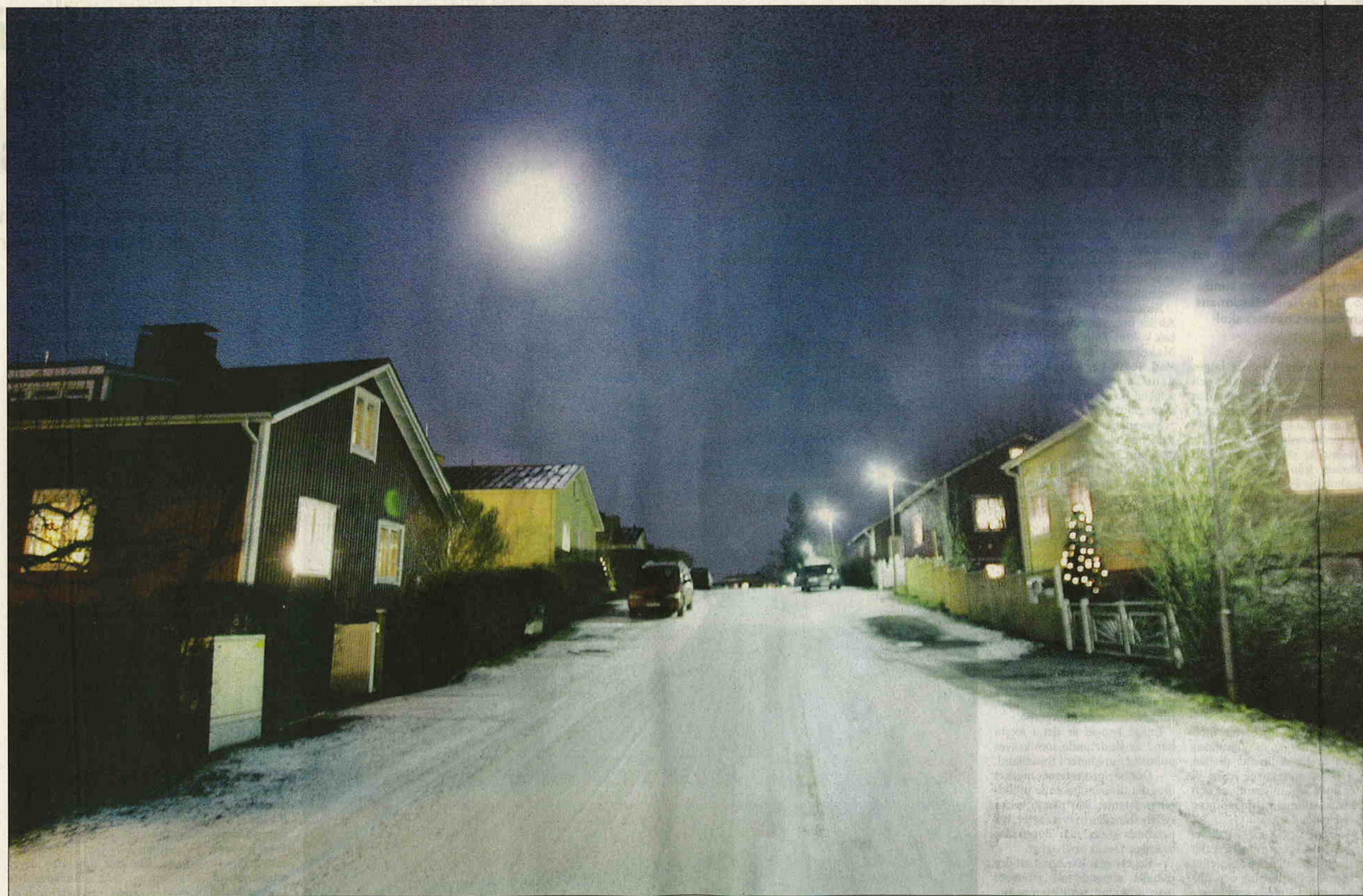
Nyhetschef: Patrik Stenvall, tel 3260 345, Björn Nyberg, tel 3260 292, Lisbeth Rosenback, tel 3260 243
Redigerare: Anna Gammelgård E-post: nyheter@vasabladet.fi

Jul i Vasa

Här kommer en julhälsning från Karelskagatan, en okänd idyll i hjärtat av Vasa. Joel Aho, 95, är äldst på gatan. En av hans grannar är fotbollslöftet Madeleine Gran-kull, 18 år. Hon och hennes familj flyttade till Karelskagatan för tio år sedan.

Gunilla Ahlholm

Husen klättrar upp för Karelskagatan. Uppe på backen ligger en del av de donationshus som Sverige skänkte till Finland 1940.

Foto: Gunnar Bäckman

God jul från Karelskagatan!

God jul från Karelskagatan!

Säg att du ska till Karelskagatan och många, också Vasabor, står med förvåningens finger i häpnadens mun. Den gatan vet folk ofta inte var den ligger. Än mindre vet de att den har fått sitt namn av den evakuerade befolkningen från Karelen som kom till Vasa på 1940-talet. En del av dem bosatte sig på Karelskagatan.

Sommartid är Karelskagatan, som ligger mellan Tegelbruksgatan och Malmögatan i Sandviken, en oas. Här blommar äppelträden kring husen. Även en kväll i julveckan känns friden påtaglig. Julljusen i fönstren sprider stämning. Några män samtalat lågmält inne på en gårdsplan. En hund slinker ut genom en av grindarna och gör en vända ut på gatan där hälften av de tjugo husen ligger nedanför backen, resten en bit högre upp.

Folk bor länge på Karelskagatan när de väl flyttat dit. Men sakta men säkert sker en generationsväxling. Äldst på gatan är Joel Aho, 95 år. Han tar emot tillsammans med dottrarna Tuiri Aho och Ritva Luhta som finns till hands och ser till att pappa mår bra.

Joel Aho kom till Vasa från Laihela när han var tolv. Hans far drev en av Vasas första bilaffärer, Vaasan Auto på Hovrättsesplanaden.

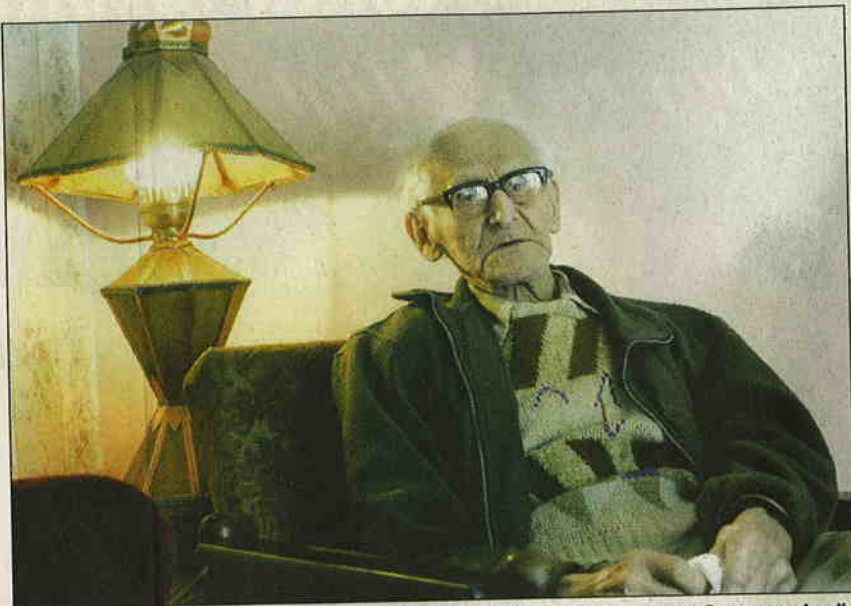
Föräldrarna hade planer för Joel. De satte honom i lyceet. Men han ville jobba med händerna. De satte honom i handelskola men han trillskades.

– De ville ha mig till bokförare men det passade inte mig, säger Joel och skrattar.

Han blev montör och har bland annat arbetat på Wärtsilä i Vasa. Men före det var han anställd i nickelgruvan i Petsamo. Han gifte sig med Vasaflickan Hjärdis Forsander 1937 och familjen utökades med tre barn. Yngsta dottern, Tuiri, låg i mammas mage när de brådstörtat fick lämna Petsamo 1943.

Det var krigstid och storsyster Ritva, som var fem år, minns förändringen när de tyska soldaterna i Lappland förvandlades från vän till fiende.

– Det var bra i Petsamo, natur-

Joel Aho är en praktisk man som hela livet försörjt sig som montör. Som pensionär tillverkar han klockor. Lampan i bakgrunden har han också gjort själv. Foto: Gunnar Bäckman

skönt och vackert. Där skulle vi ha stannat om vi kunnat. Nu är det fullt och förorenat. Det har jag sett i tv. Allt mitt bohag blev kvar där när familjen med mindre än en dags varsel måste bege sig i väg, berättar Joel Aho.

Hjärdis och barnen for först. Joel kom efter.

– Högst femtio kilogram bagage fick vi ta med oss. Vår hund Kurre kom bort i Rovaniemi och honom såg vi aldrig mer. Oj, vad vi saknade honom sedan, säger Ritva Luhta.

Efter att ha bott en tid i Lauttakylä, som ligger nära Huittinen, återvände familjen till Vasa och bosatte sig på Karelskagatan.

Joel Aho köpte ett så kallat donationshus av en rörmokar-änka.

– Vi köpte huset 1955. Det var i förskräckligt dåligt skick.

Nedre delen av huset hade använts som svinstall och huset luktade så illa att dottern Ritva nästan vägrade flytta dit.

Donationshusen, avsedda för stadsbruk, var 53 kvadratmeter. Joel Aho började genast bygga om. Han grävde ut källarvåningen och verandan blev vardagsrum.

Inte alla, men en del av husen på Karelskagatan är donationshus som Svenska staten skänkte till Finland 1940. Ursprungligen tänkte stadens fäder ge invånarna 450 kvadratmeter tomt men

en kommitté i Helsingfors satte sig på tvären och arealen förstörades till 550 kvadratmeter. 65 sådana här tomter skapades i Sandviken. Av de första 32 donationshusen såldes 17 till familjer som evakuerats från Karelen och 15 till andra Vasafamiljer.

Allt det här hände femton år innan Joel Aho flyttade in med sin familj.

Karelskagatan är omtalad för sina vackert blommande äppelträd och Joel Aho berättar att det växte 27 fruktträd på hans tomt då han köpte den. I dag har han ett tiotal kvar.

Fram till för tio år sedan fanns en butik på gatan men nu är den nedlagd och fastigheten ombyggd till bostad.

Joel Aho har varit pensionär sedan 1977 men för att inte bli passiv har han gjort om ett av sovrummen i huset till verkstad. Där jobbar han dagligen med att tillverka klockor.

Trots sin höga ålder ser han att utföra det finmekaniska arbetet och hålla styr på fjädrar och kugghjul som ibland hotar flyg all världens väg.

På golvet står en låda dit han slänger överblivna delar. Dem får dottern Tuiri, välkänd Vasakonstnär och designer, ta hand om och göra konstverk av. Framför sig på arbetsbänken har han hela tiden ett litet fotografi av sin

hustru. Han sluter det ömt i handen.

– Vi gifte oss 1937 och hade bröllopsfest på Arbetets Vänner. Vi var tillsammans i sjuttio år. Hon gick bort i våras. Ibland har jag så ledsamt att jag gråter efter henne. Hon var världens bästa hustru. Vi kunde ha olika åsikter men vi bråkade aldrig, säger han.

Hans berättelse böljar fram och tillbaka. Han talar om gamla tider på Wärtsiläs varv på Smulterö, sin tid som ordonnans åt kommandör Sven-Erik Gyllenbög i krigstid. Joel Aho berättar om sin gode vän biografägaren Nikolai Philp. Av honom fick Joel låna den summa på 300 mark som fattades när han skulle köpa huset på Karelskagatan. Men samtidigt hade Nikolai Philp en allt- i- allo i Joel, som

inte var främmande vare sig för att hantera biografmaskineri, att underhålla biografkungens båt Stella eller att renovera dennes bostad i Sandviken.

Karelskagatan badar i månljus den kvällen när Vbl:s team helt oanmälade knackar på i nästa hus en bit neråt gatan.

Där öppnar Madeleine Grankull dörren och bjuder oss välkomna in.

När hon säger att hon är på väg på fotbollsträning till Botniahallen om en halvtimme inser vi att det Sports stora fotbollslöfte som sitter vid köksbordet och knappar på den nya bärbara datorn som är en förtida julkupp.

Madeleine har aldrig funderat på varför gatan hon bor på heter som den gör.

– Vi flyttade till Vasa för

att pappa fick jobb här, säger Madeleine.

Hennes föräldrar anländer hem och märker något överraskande att det pågår hemma hos-reportage i familjen. Gunilla Grankull berättar att hon kommer från Lappfjärd. Maken Fredrik är från Skaftung. I dag jobbar Gunilla som biträdande avdelningskötare på bäddavdelningen vid Korsholms hälsocentral. Fredrik är försäljningschef på ABB.

De bodde i Sandviken i Vasa första gången under studietiden och blev redan då förtjusta i egnahemsområdet.

När familjen hittade ett hus till salu var saken avgjord. Trots att Fredrik Grankull hade sagt: aldrig ett renoveringsprojekt, slog de till direkt.

– Vi köpte huset av ett dödsbo och vad vi förstått är vi de andra ägarna i ordningen. Det är otroligt lugnt här. Man skulle inte tro att det är en kilometer till torget, säger Fredrik Grankull.

Att folk inte vet var Karelskagatan ligger har de blivit vana vid.

– Vi får alltid förklara att det är i Sandviken på det gamla egnahemsområdet, säger de.

– Här är vackert på sommaren. Då blir det många pratstunder över häckarna, säger Gunilla Grankull, som har hittat spännande blomster i den gamla trädgården.

Här finns erfarna äppelodlare som kan ge oss goda råd hur vi ska sköta äppelträden i vår trädgård, säger Fredrik Grankull.

De räknar på fingrarna och kommer till att det är tio år sedan

de flyttade in. Då var Kevin tre år. Nu är han tretton år och tycker det är skönt att ha nära till fotbollsplaner, ishall och simhall.

Knappt har Kevin sagt det innan Madeleine måste ge sig i väg för kvällens träningspass. Där i här gången i Botniahallen.

Just nu har hon träningsperiod men när julsinkan är äten och våren i antågande då kör ligamatcherna igång. Madeleine tävlar om en plats i U-19 landslaget och hoppas på EM-kval.

– Jag måste träna bra, säger hon, slänger ryggsäcken på ryggen och springer ut till bilen som kört in på Karelskagatan för att hämta henne.

MARITA BAGGE
marita.bagge@vasabladet.fi
tel 3260 229

Familjen Grankull flyttade till Karelskagatan för tio år sedan. Från vänster Gunilla, Madeleine, Kevin och Fredrik Grankull. Julkorset i miniatyr på bordet vittnar om att familjen har sina rötter i Sydösterbotten. Foto: Gunnar Bäckman

Fa
bo
fö

Seppo Ra
till Vasa v
salmi och
hade då t
var fem år
sommaren
ett armét
med kulha

På hösten
gan där de
blev färdig
står kvar ä
vägen (en
vägen) me
tens ägo.

Seppo F
talet.

– Jag br
med rötter

Han bo
gård. Ad
föräldrarn
vaara vid

– Ända

bygga mi
få vägnar

vaaraväge
delgenera

äntligen
blev jag in

och mång
namnbyte

Händelse
manfalla.

De kare
tiga för

av tidsbr
tröendeu

Liitto, Ka

han är o
släktföre

förening

Seppo

underhå
det avtr

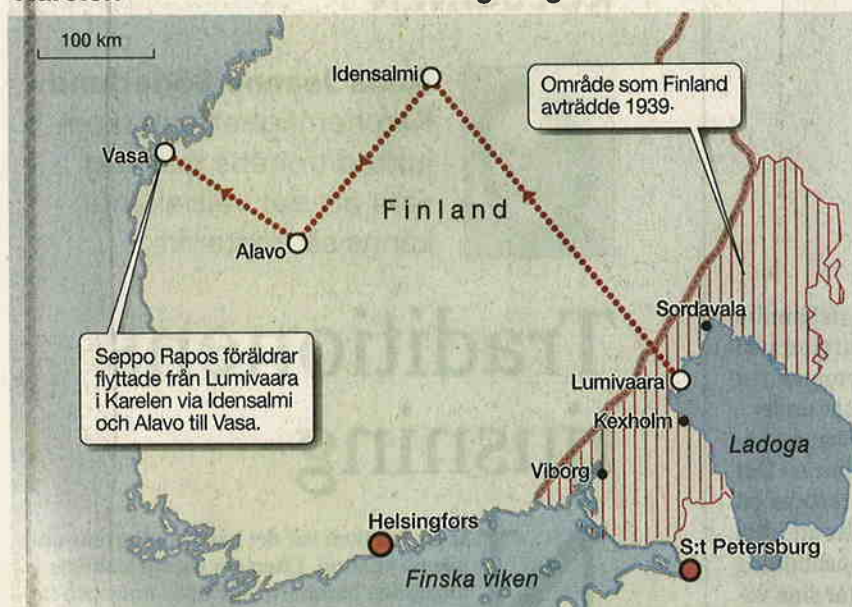
oyutettu
upp ett o

tografier

Nyhetschef: Patrik Stenvall, tel 3260 345, Björn Nyberg, tel 3260 292, Lisbeth Rosenback, 3260 243
Redigerare: Anna Gammelgård E-post: nyheter@vasabladet.fi

Jul i Vasa

Karelen tömdes under fortsättningskriget

Källa: Pro Karelia

Hit evakuerades karelarna 1945

	Antal	Procent
Nyland	60 410	15,5
Åbo och Björneborgs län	71 228	18,4
Tavastehus län	65 704	17
Kymmene län	28 302	7,3
S:t Michels län	29 110	7,5
Kuopio län	45 421	11,7
Vasa län	70 314	18,2
Uleåborgs län	13 104	3,4
Lapplands län	3 436	0,9
Sammanlagt	386 830 personer	

...och här bodde de 1996

Nyland	39 233
Åbo och Björneborgs län	21 277
Tavastehus län	27 173
Kymmene län	15 036
S:t Michels län	6 455
Norra Karelen län	5 606
Kuopio län	6 809
Mellersta Finlands län	8 204
Vasa län	4 056
Uleåborgs län	4 406
Lapplands län	2 165
Åland	62
Sammanlagt (31.12.1996)	140 482

Gunilla Ahlholm, Kati Hiekkänen

Gåvohusen på Karelskagatan gav ett förstklassigt intryck

▼Sverige donerade 2000 hus till Finland 1940. I en intervju i Vasabladet den 15 augusti 1940 berättar ingenjör Axel Wåland, utsänd av Rikskommittén från Sverige, att 650 av dessa hus var avsedda för städerna och resten för landsbygden. Husen som byggdes i Sandviken i Vasa hade två rum och kök och matvrå. Ett dussin av dem uppfördes på Karelskagatan.

Byggnaderna var 53 kvadratmeter och hade både värme- och vattenledning. Värdet på donationen från Sverige uppskattades till 48 000 mark per hus. Totalt 96 miljoner mark.

20 september 1940 påbörjades monteringen av de 37 första ele-

menthusen som skeppats in från Holmsund till Vasa. I mars 1941 var husen färdiga.

Sjuttion familjer som hade evakuerats från Karelen och femton andra Vasafamiljer fick köpa de första gåvohusen. Fem hus såldes till Röda Korset för att upplåtas åt krigsinvalidfamiljer.

Staden utförde en del av arbetena och sålde husen till sina nya ägare. Det gjordes ett förslag om att donationshusen skulle hyras ut men det ansågs oförmånligt och staden beslöt att de skulle säljas.

Stadsstyrelsen avgjorde vem som fick köpa husen. Priset som köparen skulle betala uppskat-

tades till 100 000–110 000 mark.

I rapporteringen i dagspressen bedömde en av stadens finskspråkiga skribenter i oktober att elementhusen gav ett betydligt trevligare intryck än man kunde förvänta av ritningarna. Husen beskrevs som förstklassiga, noggrant byggda och rummen såg inte små ut.

MARITA BAGGE

Källor: Historiken Hietalahti Sandviken kaupunginosa Vaasassa, skriven av Lars Sundqvist, Petteri Järvinen och Lauri Hietamäki 1992 samt Vasabladets arkiv.

Armétältet som Seppo Rapos föräldrar bodde i sommaren 1949 när de flyttade till Vasa. I familjen fanns då tre barn.
Foto: Seppo Rapos samling

Armétältet som Seppo Rapos föräldrar bodde i sommaren 1949 när de flyttade till Vasa. I familjen fanns då tre barn.
Foto: Seppo Rapos samling

Familjen Rapo bodde i tält första sommaren

Seppo Rapos föräldrar kom till Vasa våren 1949 via Idensalmi och Alavo. Familjen hade då tre barn, det yngsta var fem år. Den första sommaren bodde familjen i ett armétält som hade fullt med kulhål i taket.

På hösten flyttade de in i lillstugan där de bodde tillsorstugan blev färdig på våren 1950. Huset står kvar än i dag vid Lumivaaravägen (en del av Vattentagsvägen) men är inte längre i släktens ägo.

Seppo Rapo är född på 1950-talet.

– Jag brukar kalla mig Vasabo med rötter i Karelen, säger han.

Han bor granne med sin hemgård. Adressen anknyter till föräldrarnas hemsocken, Lumivaara vid Ladogas strand.

– Ända sedan jag började bygga mitt hus har jag försökt få vägnamnet ändrat till Lumivaaravägen. I samband med en delgeneralplaneändring blev det antligen av. Ungefär samtidigt blev jag invald i stadsfullmäktige och många tror att det påverkade namnbytet. Men så är det inte. Händelserna bara råkade sammanfalla.

De karelska rötterna är viktiga för Seppo Rapo. På grund av tidsbrist har han lämnat förtroendeuppdragen i Karjalan Liitto, Karelska förbundet. Men han är ordförande både i Rapos släktförening och traditionsföreningen för Lumivaara.

Seppo Rapo har byggt upp och underhåller en webbplats om det avträdde Karelen, www.luvutettukarjala.fi. Han har byggt upp ett omfattande arkiv med fotografier och annat material som

han fått sig tillsänt av karelare.

Sajten besöks flitigt.

– Många kontaktar mig när de behöver uppgifter om Karelen och evakueringarna, säger han.

Seppo Rapo anlitas ofta som föreläsare när ämnet är Karelen.

Hemma i sitt privata bibliotek har han en komplett samling bya- och bygdehistorik från socknarna i det avträdde Karelen.

Evakueringen innebar att Karelen tömdes på invånare när fortsättningskriget tog slut hösten 1944.

– Inte många finländare blev kvar.

För många karelare var det andra flytten från hembyn på bara en kort tid. Första gången evakuerades de i samband med vinterkriget som utbröt i november 1939.

Många tänker inte på att det var de karelska kvinnorna som stod för det mesta och tyngsta jobbet under evakueringarna. Männen var vid fronten.

Många karelare var småbrukare. För att trygga deras utkomst stiftades lagar om ersättning för förlorad egendom. Planer gjordes upp om hur och var de skulle placeras.

Efter vinterkriget behövdes det 39 000 gårdar. Drygt 8 500 hann bildas innan återflyttningen började.

– I praktiken betydde ersättningspolitiken att karelarna i snitt fick pengar som motsvarade ungefär en fjärdedel av den egendom de förlorat, säger Seppo Rapo.

Av cirka 430 000 som evakuerades 1939 återvände kring 260 000 för att bygga upp Karelen på nytt.

Förhoppningen var att Finlands armé i fortsättningskriget

”Jag brukar kalla mig Vasabo med rötter i Karelen.”

skulle återta den förlorade landsdelen. Men freden 1944 innebar att karelarna tvingades att lämna sina hem för gott.

Myndigheterna försökte styra inflyttningen enligt vissa principer. Officiellt var till exempel Österbotten och delar av Nyland områden som inte var tänkta att ta emot karelare. Evakueringscentralen menade att de skulle ha svårare att anpassa sig i områden där majoriteten pratar svenska.

Karelarna hade frihet att flytta vart de ville. Stadsbor och folk från industrisamhällen sökte sig till större städer. I Helsingfors förorsakade inflyttningen stor bostadsbrist. Hela familjer tvingades till en början bo i befolkningsskydd som gjorts om till temporära bostäder.

Inflyttningsplanen förde Seppo Rapos föräldrar till norra Österbotten, till trakten kring Idensalmi. Därifrån flyttade de till Alavo. När de ville flytta därifrån föreslog myndigheterna Peräseinäjoki.

– Då sa mamma nej. Det blev Vasa i stället.

Fadern var chaufför och fick småningom arbete på flygfältet i Vasa. Båda föräldrarna jobbade med gården som hade några hektar odlad jord. Fadern dog 1958, bara några år efter flytten till Vasa. Modern dog 1998.

En speciallag gjorde det möjligt för karelarna att skaffa fastig-

Seppo Rapo med symaskinen som hans mor förde med sig när hon evakuerades från Lumivaara vid Ladogas strand. På fotot han håller i handen är hans moster som köpte symaskinen i Viborg.

Foto: Gunnar Bäckman

heter och gårdar. Småbruk kunde bildas genom att mindre områden styckades av från stora

gårdar, statliga fastigheter och kyrkans egendom.

1945–46 slöts drygt 7 600 avtal

om fastigheter för karelarna. 1951 hade närmare 28 000 fastighetsavtal slutits. Det motsvarade 84

procent av dem som hade ansökt om att få en gård.

ANDERS STRANDÉN

anders.stranden@vasabladet.fi

tel 3260 263